

**FOND BOZORI RIVOJI VA AKSIYADORLIK JAMIYATLARI INVESTITSION
JOZIBADORLIGI O'RTASIDAGI BOG'LIQLIK****Sultanova Komila Qudrat qizi***Toshkent Davlat Iqtisodiyot Universiteti**“Moliya” yo‘nalishi 1-bosqich magistratura talabasi*

Annotatsiya: Ushbu tadqiqot ishi O‘zbekiston fond bozori rivoji va aksiyadorlik jamiyatlari investitsion jozibadorligi o‘rtasidagi bog‘liqlikni tahlil qiladi. Real statistik ma’lumotlar asosida fond bozori rivoji aksiyadorlik jamiyatlariga sarmoya jalb qilish imkoniyatini oshirishi ko‘rsatildi.

Kalit so‘zlar: fond bozori, aksiyadorlik jamiyati, investitsion jozibadorlik, UCI indeksi.

Abstract: This study analyzes the relationship between the development of the Uzbekistan stock market and the investment attractiveness of joint-stock companies. Real statistical data show that stock market development enhances companies' ability to attract investments.

Keywords: stock market, joint-stock company, investment attractiveness, UCI index.

2025-yil 15-dekabrda O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoyev kapital bozorining yanada rivojlanishi va xalqaro standartlarni joriy etish bo‘yicha choralar ko‘rish yuzasidan taqdimoti bilan tanishdi, bunda ichki bozor kapitalizatsiyasi an‘anaviy ko‘rsatkichlar darajasidan past ekani ta’kidlandi va kamida \$1 milliard sarmoya jalb etish bo‘yicha chora-tadbirlar muhokama qilindi. Bu qaror kapital bozorini tubdan rivojlantirish hamda aksiyadorlik jamiyatlari investitsion jozibadorligini oshirishga xizmat qiladi.[1] Fond bozori investitsiyalarni jalb qilishda muhim vosita bo‘lib, aksiyadorlik jamiyatlari faoliyati orqali iqtisodiy o‘shishni qo‘llab-quvvatlaydi. Shu sababli, fond bozorining rivojlanishi va aksiyadorlik jamiyatlari investitsion jozibadorligi o‘rtasidagi bog‘liqlikni ilmiy asosda aniqlash zarur.

Ushbu tadqiqotning maqsadi — O‘zbekiston fond bozorini rivojlantirish va aksiyadorlik jamiyatlari investitsion jozibadorligini oshirish o‘rtasidagi o‘zaro bog‘liqlikni aniqlash va bu yo‘nalishda amaliy tavsiyalar berish. Tahlil adabiyotlar asosida olib borildi, unda fond bozori infratuzilmasi, aksiyadorlik jamiyatlarining korporativ boshqaruvi va investitsiya jalb etish mexanizmlari o‘rganildi. Shuningdek, 2025 yil dekabrda Prezident qarori bilan belgilangan bozorni rivojlantirish chora-tadbirlari ham tahlil qilindi.[2]

O‘zbekiston fond bozorining statistik ko‘rsatkichlariga ko‘ra, 2025-yilda bozor kapitalizatsiyasi taxminan 20,06 mlrd AQSh dollariga yetishi kutilmoqda, bu esa fond bozori

hajmi va investitsion faollikning o'sish tendensiyasini ko'rsatadi.[3] Milliy statistika qo'mitasi ma'lumotlariga ko'ra, 2025-yil 1-iyul holatiga respublikada jami 649 ta aksiyadorlik jamiyatlari faoliyat yuritmoqda.[4] Bozor likvidligi va savdo faolligi ham oxirgi yillarda sezilarli darajada o'smoqda — 2024 yilda birjada umumiy savdo hajmi 21,95 trln so'mni (~1,71 mlrd \$) tashkil qilgan, bu 2023 yilga nisbatan 659,3% o'sishni ko'rsatdi.[5]

1-Jadval.**2025 yilda O'zbekiston fond bozorining asosiy statistik ko'rsatkichlari**

Ko'rsatkichlar	Qiymat/Holat	Manba
Bozor kapitalizatsiyasi	~20,06 mlrd \$ (2025 prognoz)	Statista
Aksiyadorlik jamiyatlari	649 ta (1 iyul 2025)	Stat.uz
Savdo hajmi (2024-yil)	21,95 trln so'm (~1,71 mlrd \$), +659,3% yillik o'sish	Kapital.uz
UCI indeks darajasi	719,9 punkt (Nov 2025)	CEIC Data

Natijalar shuni ko'rsatadiki, fond bozorining o'sish tendensiyasi aksiyadorlik jamiyatlari investitsion faolligini kuchaytiradi, bu esa aksiyadorlik jamiyatlariga sarmoya jalb etishni osonlashtiradi.

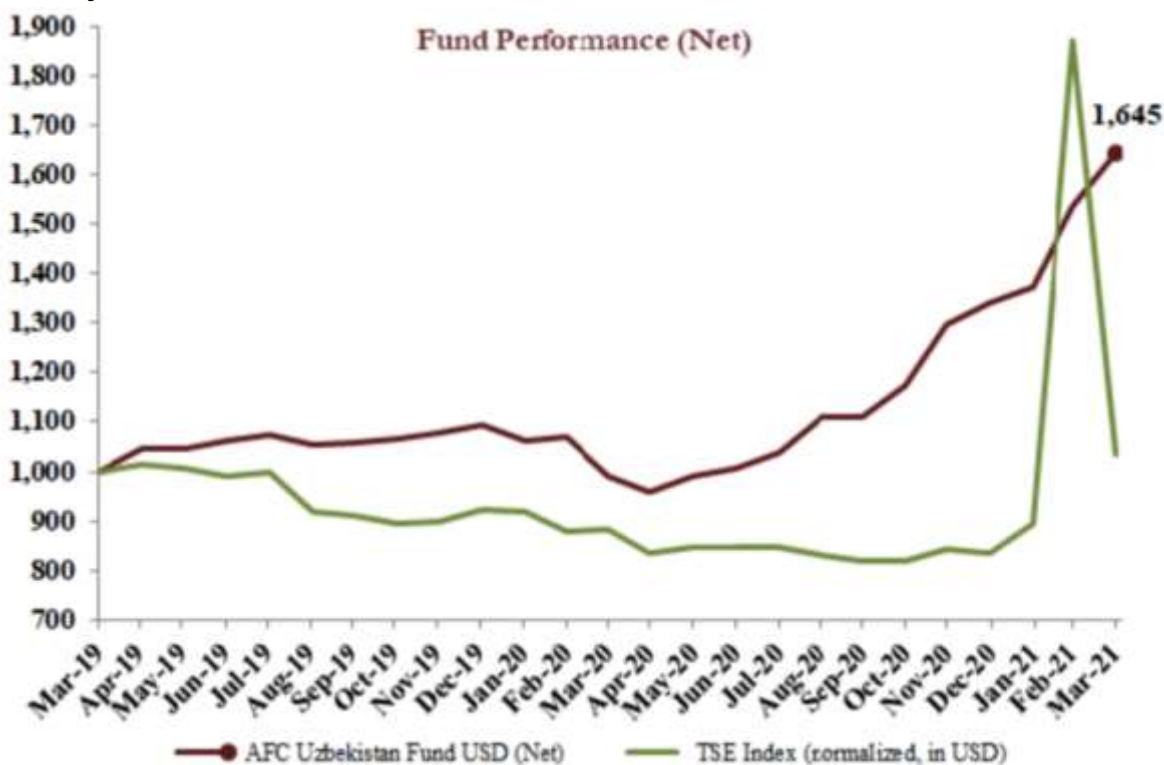
O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2021 yil 13 aprel kungi “Kapital bozorini yanada rivojlantirish chora-tadbirlari to'g'risida”gi farmoni kapital bozorining asosiy yo'nalishlarini belgilab berdi — kapitalizatsiyani oshirish, qimmatli qog'ozlar emissiyasini ko'paytirish, investorlarni jalb etish mexanizmlarini yaratish hamda bozorni shaffof qilish choralari belgilangan.[6] Bozor infratuzilmasining rivojlanishi investorlar ishonchiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi va aksiyadorlik jamiyatlariga ko'proq mablag' jalb etish imkonini beradi, bu esa o'z navbatida kompaniyalar investitsion jozibadorligini oshiradi.[7]

UCI indeksi (Uzbekistan Composite Index) — bu O'zbekiston fond bozorining umumiy holatini aks ettiruvchi kompozit (integral) fond indeksi bo'lib, u mamlakatda muomalada bo'lgan eng yirik va eng likvid aksiyadorlik jamiyatlari aksiyalari narxlarining o'zgarishini umumlashtirib ko'rsatadi. UCI indeksi O'zbekiston Respublikasi fond bozorida savdolar dinamikasini baholash, bozor tendensiyalarini aniqlash hamda investitsiya muhitini tahlil qilish uchun mo'ljallangan. Indeks tarkibiga odatda bozor kapitallashuvi yuqori, moliyaviy barqaror va savdo hajmi nisbatan faol bo'lgan kompaniyalar aksiyalari kiritiladi. Kompaniyalar tanlovi va ularning indeksdagi ulushi muayyan metodologiya asosida belgilanadi. UCI indeksining asosiy vazifasi — fond bozorining umumiy yo'nalishini (o'sish yoki pasayish) ko'rsatishdir. Indeks qiymatining oshishi aksiyalar narxlarining o'rtacha o'sishini, pasayishi esa bozorda salbiy kayfiyat va investitsiya faolligining susayishini

anglatadi. Shu bois UCI indeksi investorlar, tahlilchilar va davlat regulyatorlari uchun muhim orientir ko'rsatkichi hisoblanadi.

Amaliy jihatdan, UCI indeksi investitsiya jozibadorligini baholash, portfel strategiyalarini ishlab chiqish va O'zbekiston fond bozorini xalqaro bozorlar bilan solishtirishda qo'llaniladi. Shuningdek, u fond bozorining rivojlanish darajasi va institutsional islohotlar samaradorligini bilvosita aks ettiruvchi indikator sifatida ham ahamiyatlidir.

**1-rasm. UCI indeksi (Uzbekistan Composite Index) bo'yicha 2016–2025 yillar
oralig'ida o'zgarish[8]**

Bozor kapitalizatsiyasining yildan yilga o'sishi va indeks ko'rsatkichlarining barqarorligi investorlar ishonchini oshiradi, bu esa aksiyadorlik jamiyatlariga sarmoya jalb etishni osonlashtiradi.

Muhokamada, bozor infratuzilmasi va regulyator siyosati takomillashgani sari investorlar uchun shaffof sharoitlar yaratilmoqda. Shu bilan birga, O'zbekiston fond bozorining ikkinchi darajali bozorlari (ya'ni obligatsiyalar va korporativ obligatsiyalar) investitsiya portfelini diversifikatsiya qilish orqali aksiyadorlik jamiyatlarining investitsion jozibadorligini oshirishga xizmat qiladi.

Fond bozori takomillashganda likvidlik oshadi, qimmatli qog'ozlarga bo'lgan talab ko'payadi, bu esa aksiyadorlik jamiyatlari qiymatiga ijobiy ta'sir qiladi. Zamonaviy moliyaviy instrumentlar va raqamli brokerlik xizmatlari orqali investorlar uchun imkoniyatlar kengayadi, natijada bozorning jozibadorligi oshadi.[9]

Tahlil shuni ko'rsatadiki, kapital bozorini rivojlantirish bo'yicha Prezident qaror va farmonlari, xususan 2021 va 2025 yillardagi chora-tadbirlar, aksiyadorlik jamiyatlariga bo'lgan investitsiyalarni jalb etish mexanizmlarini kuchaytiradi.[3] Infratuzilma va korporativ boshqaruvning yaxshilanishi kompaniyalarni investitsion jihatdan jozibador qiladi, bu esa bozorning umumiy barqarorligiga ijobiy ta'sir qiladi.[7] Biroq, bozor kapitalizatsiyasining GDPga nisbatan pastligi hali ham mavjud muammo bo'lib qolmoqda va investorlar uchun chalg'ituvchi bozor shaffofligi pastligi hamda xorijiy sarmoyalarni jalb etish mexanizmlari yetarlicha rivojlanmaganligi qayd etilgan.[1]

Fond bozorini rivojlantirish va aksiyadorlik jamiyatlarining investitsion jozibadorligi o'rtasida ijobiy bog'liqlik mavjud. Rivojlangan bozor infratuzilmasi, xalqaro standartlarga mos reguliyator siyosati va zamonaviy moliyaviy instrumentlar joriy etilishi aksiyadorlik jamiyatlarini investitsiyalar uchun yanada jozibador qiladi. Shu asosda quyidagi tavsiyalar ishlab chiqildi: 1. raqamli platformalarni kengaytirish, ya'ni aktsiyalar bo'yicha mobil brokerlik xizmatlarini rivojlantirish orqali kichik investorlarni jalb etish samaradorligini oshirish; 2. xalqaro integratsiyani kuchaytirish, dual listing mexanizmini joriy etish orqali aksiyadorlik jamiyatlarining global investorlar e'tiborini jalb qilish; 3. korporativ boshqaruvni takomillashtirish, ya'ni korporativ boshqaruv standartlarini xalqaro talablarga moslashtirish orqali aksiyadorlar uchun shaffoflikni oshirish; 4. moliyaviy savodxonlikni oshirish, ya'ni investorlar va jamiyat uchun ma'lumot berish kampaniyalarini ko'paytirish orqali bozorga ishonchni mustahkamlash.

Xulosa qilib aytganda, O'zbekiston fond bozorining rivojlanishi va aksiyadorlik jamiyatlari investitsion jozibadorligi o'rtasida ijobiy bog'liqlik mavjud. Rivojlangan bozor infratuzilmasi va indeks ko'rsatkichlarining ijobiy tendensiyalari investorlar e'tiborini jalb qilmoqda.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. “Issues of further capital market development and implementation of international standards in banking system discussed” — rasmiy maqola President of the Republic of Uzbekistan saytida, 15-dekabr 2025. <https://president.uz/en/lists/view/8784>
2. O'zbekiston va xorijiy davlatlarda aksiyadorlik jamiyatlarining qimmatli qog'ozlar orqali kapital yig'ish strategiyalari. Yashil iqtisodiyot va taraqqiyot jurnali maqolasi, Vol. 3(6), 10-16, 2025. <https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz/journal/index.php/GED/article/view/5919>
3. “O'zbekiston Respublikasi Prezidentining kapital bozorini rivojlantirish to'g'risidagi qarori” — Bright Uzbekistan (13 aprel). <https://brightuzbekistan.uz/uz/ozbekiston-respublikasi-prezidentining-kapital-bozorini-rivojlantirish-tog'risidagi-qarori/>

4. “Stocks – Uzbekistan | Statista Market Forecast” — Statista Market Insights bo'yicha O'zbekiston aksiyalar bozorining bozor kapitallashuvi va prognozlari. <https://www.statista.com/outlook/fmo/stocks/uzbekistan>
5. “O'zbekistonda qancha aksiyadorlik jamiyatlari faoliyat yuritmoqda?” — O'zbekiston Respublikasi Milliy statistika qo'mitasi, Stat.uz, 10 iyul 2025. <https://stat.uz/uz/matbuot-markazi/qo-mita-yangiliklar/62575-o-zbekistonda-qancha-aksiyadorlik-jamiyatlari-faoliyat-yuritmoqda>
6. “Объем биржевых торгов в 2024 году вырос в 7 раз” — Kapital.uz, 14 fevral 2025. <https://kapital.uz/obem-birjevih-torgov-v-2024-godu>
7. Jo'rayev, S. N. (n.d.). Fond bozorini infratuzilmasini rivojlantirish orqali iqtisodiy taraqqiyotni jadallashtirish. SHOKH Library, WOS Journals. <https://www.wosjournals.com/index.php/shokh/article/view/3882>
8. “Uzbekistan's stock market sees its first big pump and dump incident” — bne IntelliNews tahliliy maqolasi, 19 aprel 2021. <https://www.intellinews.com/uzbekistan-s-stock-market-sees-its-first-big-pump-and-dump-incident-207850/>
9. Aliyeva, S. (2025, July 2). Uzbekistan's Capital Market: What Works and What Still Holds It Back. Kursiv Media Uzbekistan. <https://uz.kursiv.media/en/2025-07-02/uzbekistans-capital-market-what-works-and-what-still-holds-it-back/>
10. CEIC Data. Uzbekistan Equity Market Index, 2016 – 2025 | CEIC Data. <https://www.ceicdata.com/en/indicator/uzbekistan/equity-market-index>